ANT
Gençlik yayını

Adres : Posta Kutusu 420 - Ankara

Sayı **1** 15. Mart 1945

— BU SAYIDA —

Rüştü ŞARDAĞ - Suat TAŞER - A. KÖKRAL
İbrahim GÖKTÜRK - Mehmet İĞNEBEKÇİ
İbrahim GÖKBAKAR - İlhan BAŞGÖZ - Mümtaz GÖKTÜRK

Yıl 1 - Cilt 1 ONBEŞ GÜNDE BİR ÇIKAR Fiatı 10 Kuruş

Çıkarken

Bütün karşı koymalara, kıskançlıklara, tahriklere rağmen gençlik durmadan ilerliyor ve her adımda biraz daha gelişmiş olarak karşımıza çıkıyor. Evvelki nesilden birçoğu daha şimdiden yarı yolda duraklamışlar veya sahayı terketmişlerdir. Bu biraz da yeninin eskiye galebesi ve üstünlüğü olmuştur. Zaten genç nesil dediğimiz zaman, kendilerini bir takım hasta ve iğreti kuruntularla avutan orta zaman artıklarını bu tasnifin dışında tutuyoruz.

Gençlik dediğimiz zaman, daima havasını teneffüs ettiği toprağı, nimetlerile beslendiği halkı düşünen; onun derdini derdi, neşesini neşesi bilen hakikî vatan çocuklarını kastediyoruz. Halkın, toprağın, öz ilmin, hakikî sanatın emrine seve seve kendini vermesini bilen vatan çocuklarını...

Ancak bu gençliktir ki, Atatürk'ün büyük emanetini, maceracıların eline kaptırmadan, onu daha ileriye götürmesini bilecektir.

Genç nesle inanıyoruz, bu neslin ahenkli bir çalışma içinde birleşeceğine büyük bir ümit besliyoruz. Onun şahsında yarının büyük sanat ve fikir dünyasını selâmlıyoruz.

Edebiyat ve Halk

Rüştü ŞARDAĞ

İçtimaî durumları bakımından çoğu zaman silik kalmış fakat hizmetleri büyük olan halk yığınları bütün geçmiş çağları adsız çiçeklerle bezediler. İlk Asya Kurultaylarına can veren onlardı. Zalim sanattan nişan veren ehramların altına, çalışmaktan tükenmiş vücutlarının çürük kemiklerini bırakan onlardı. Yunan'ın Agora meydanlarında asırlar boyu halk çığrıştı. Medenileşmiş ilk sosyete düşünücülerine konu, ilk din ulularına sevgi kaynağı, eğri fikirlerin sayısız çığırtkanları için bir silâh olan halk sanat ve edebiyatın hâlâ baş dâvası ve ham maddesidir.

Edebiyatın halkla olan münasebeti çok eskiçağlarda başlar. Elbette ki bu alanda ilk belirtiler bir sevgi ve alâka çenberi içinde dönmekten ileri gidememiştir. Eski Yunan dramcılarının hikmetli korolarında büyük sanatçılar halkın sesini hakkın sesi gibi göstermek yoluna girmişlerdi.

Şekspir'in uşakları halka inmek isteyen bir kimsenin ilk işaretini taşımaktaydılar. Fakat bu halk sevgisi, Balzac, Zola ve son devirlerin Rus edebiyatı ile, halka inmek yoluna girdi. Bütün dünya edebiyatında sanatın halkla olan münasebeti meselesi esaslı olarak, büyük realistlerden sonra başlar. Ve yine bu devirlerde halka inen edebiyat dallı, budaklı bir manzara gösterir. Lalou'nun "sanat ve halk" diye Fransız edebiyatı için ayırdığı bir kaç yaprak bu dallı budaklı halk anlayışının ne canlı bir örneğidir. Orada çeşit çeşit halkçıları bulmak mümkündür. Meselâ Charles Blanchard'ın romanları Fransa'da bir nevi cemiyet romantizmi yapmak ister. Onun ve daha ona benzer pek çok kalem adamlarının eserlerinde sık sık idealler ölüyor, emeller sararıyor, hayatın acı realiteleri ve yoksulluk karşısında halk çocuklarının hayatı kör bir elem gecesi içinde kararıyordu. Türk edebiyatında Ahmet Mithat Efendi'nin bir kaç eseriyle bayrak başılığını yaptığı bu yolu Ahmet Rasim süslemek istemişti. Onun "Eleni ile Yani" nin Galata sokaklarında feci akibetlerle biten maceralarını çizmiş olan kalemi belki de böyle bir edebiyatı denemek istemişti. Hattâ daha sonraki yıllarda "Bu Toprağın Kızları" adlı eseriyle Aka Gündüz ve "Yaprak Dökümü" ile Reşad Nuri Güntekin bu cereyana karışmışlardı.

Fransa başta gelmek üzere 1920 ye kadar bütün dünya-

(Sonu 3 üncü sayfada).

Sanatçıdaki Gurura ve Münekkide Dair

Suat TAŞER

Bir yol amelesi aldığı yevmiyeyi hak etmek için diyelim ki günde sekiz saat kazma veya kürek sallıyor. Yahut bir lokomotif sürücüsü on iki saatte şu kadar kilometre mesafe aşıyor. Yahutta bir mürettip şu kadar sayfa yazıyı filan saatte diziyor...

Şimdi bu işçiler yaptıkları işlerden dolayı bir üstünlük gururu duyabilirler mi? Yol amelesi çiftçiye, lokomotif sürücüsü mürettibe, mürettip duvarcıya hor bakabilir mi? Bunlardan her birinin gördüğü iş ayrı ayrı ve başlı başına bir kıymet ifade eder. Aralarında yapılacak olan kıyaslama ne birinin, ne de ötekinin aleyhine düşük bir not verdirir.

Sanatçı da nihayet bir işçidir :kafa ve ruh işçisi. Kullandığı materyal ister renk, ister kelime, ister mermer ve ses olsun, mevzularını muayyen ve maksatlı görüşlere, hedeflere göre işleyen bir işçi. Ona aşırı kutsal meziyetler vermek, sosyal derecelenmede onu baş köşeye oturtmak biraz fazla iltifat olur.

Diyorlar ki: sanatçının söz göstermez bir hürriyeti vardır. Bu ona doğuştan vergidir. Hiç bir kuvvet bu kutsal hürriyeti hudutlamıya, bir takım sartlar ve ödevlerle bulandırmaya izinli değildir. Çünkü o zaman sanatın o mânası gadre uğrar, sanatçının gönlü incinir.

İddianın kendisini affedemezsek de sahiplerini affedebiliriz.

Bu fikri destekliyen tenkitçiler sağ oldukça sanatı içine düştüğü çıkmazdan kurtarmak ve sanatçıyı ayıltmak nasıl kabil olur? İşte bizi üzen nokta budur.

Sanatın en muzir fetvacıları olan tenkitçiler sanatçının koluna söylemekten (şaşırtmak), zihnini karıştırmaktan başka bir şey bilmiyorlar. Bir manifatura mağazasında kaput bezi yırtan tezgâhtar gibi arşın arşın, metre metre hüküm yırtıyorlar! Şunu da söyliyelim ki, ten-

(Sonu 4 üncüde)

Ant Kürsüsünden :

İnönü ve Gençlik

Dergimiz ilk ... rını büyük otoritelere açmaktadır. Burada, selâhiyetli fikir ve iş adamlarımızın, değerli profesör ve doçentlerimizin yazı ve konferanslarını yayınlıyacağız.

Ant Kürsüsünün ilk dersinde, Millî Şef İsmet İnönü'nün gençliğe verdiği öğüt ve direktifleri dinliyelim:

6 mart 1939 pazartesi günü İstanbul Üniversitesinde, gençlik önünde söylediği hitabeden bir parça:

"Fakat, asıl mühim olan nokta, Üniversite mensubu talebemizin istikbal için verdiği teminattır. Kız ve erkek üniversiteli arkadaşlarımız, çalışkanlıkta, idealde, ahlâk ve karakterde, Türkiye'nin sağlam istikbaline en inandırıcı delil olmak mevkiindedirler."

"Genç talebenin idealist olması, vatanın istikbali için büyük bir temeldir. Bizim idealimiz vatan ve millet hizmetinde toplanır. Her meslekte yetişen üniversiteli için, Türk milletine ve Türk vatanına hizmet ederek faydalı unsur olmak ideali, bütün çalışma hayatına hâkim olmak lâzımdır. Cumhuriyet, Türk milletine, millî devleti ve yeni cemiyeti temin etti. Bu iki esas ile Türk milleti, insaniyet ailesinde, kıymetli bir varlık vaziyetini almıştır. Bu vaziyet, ancak, temiz idealle yetişen genç nesillerin karakter kuvvetleriyle muhafaza olunur, yükselir. Bilmenizi isterim ki, ahlâk ve karakter sağlam olmadıkça, cemiyette esaslı bir hizmet görmek imkânı yoktur. Cemiyetin kudret ve ehemmiyeti, vasatî ahlâk ve karakterinin kıymetine her faktörden ziyade bağlıdır.

Genç Üniversiteliler;

Moraliniz ve karakteriniz, büyük Türk milletinin yüreğini ümitlerle dolduracak güzel örneklerle kendini göstermektedir. Türkiye'nin istikbali üzerine teşhis koymak istiyen yabancılar, tahsil çağında bulunan gençliğimizin ahlâk ve kakarakterindeki sağlamlıktan ders almalıdırlar..,

19 mayıs 1942 de 19 Mayıs Stadyomunda verdiği hitabeden:

"İyi yetişmenizi kolaylatmak için, size her vasıtayı teda-

(Sonu 4 üncüde)..

A. Köksal — Hamur Açan Kadın

NEDİM'DE Halk Edebiyatının İzleri

İlhan BAŞGÖZ

Nedim Lâle Devri'nde yaşadı. Bu devir, cemiyetteki değişmek, Avrupalılaşmak isteğinin ilk kuvvetli tepkisidir. Yüzlerin şarktan garba çevrilmesi ,işlâm dünya görüşünün parçalanmasını, ve onun zincirlediği insan hislerinin şahlanmasını temin edecekti. İlk adım olan Lâle Devri hiç olmazsa tabiata kucak açtı.

Nedim bu şartlar içinde yoğruldu. Dünyalıktı, onun için tasavvufa, bağlanamadı. Yine bunun için:

Aristo'lar Eflâtun'lar ki namın yâdederler
Budur zannım ki onlar dahi mahrum-ı basirettir

diyecek kadar ileri vardı.

Dünyadan ve cemiyetten sökülemiyen Nedim, şiirinin bütün derinliğini de içine aldığı canlılarla birlikte bir dünya ile doldurmak isteyince; hiç şüphesiz insan kafasının yarattığı, fakat gerçekten uzak bir âlemin ifadecisi olan klâsik şiirin ifade vasıtalariyle yetinemezdi.

XVIII. yüzyıl halk edebiyatının altın devrini görüp geçmişti. Yunus'lar, Karacaoğlan'lar, Gevheri'ler, Pir Sultan'lar temellerini halk içine atan sağlam âbideler gibi bütün canlılıklariyle yaşıyorlardı. Yazıcısı belli olmayan halk edebiyatı mahsulleri de bütün yurtta olduğu gibi İstanbul'da da saz şairlerinin eserleriyle kucak kucağa gür bir pınar gibi akıp duruyordu. Bunlarda sevinç, acı ,muhit, dert, umut, hülya, şehvet, hasılı her şey vardı.

Aruz kalıplarına sokabildiği kadar halk tabiri aldı. Kendinden evvel gelenlerinkinden daha çok sayıda olan bu tabirleri, şiirine halk içindeki canlılıklarını bozmadan onları, öldürmeden koyabildi. Bu bakımdan önemli bulduğumuz için Nedim Divanı'ndaki bazı halk tabirlerini yazımızın sonuna ekledik.

Nedim yalnız bununla da kalmadı; Hece veznini de denedi. Hece ile bir şarkı yazdı. Fakat tutunamadı. Çünkü eski şekil bir sanatkâr bazusunun kıramıyacağı kadar kuvvetli idi. Nedim'in dilindeki - diğer divan şairlerine nisbetle - sadelik ve canlılık, yine bu halk edebiyatı tesirinden başka bir şey değildir. O "pek rica ederim unutma güzel başın için,, derken, konuşan ne saraylı, ne divancıdır; İstanbul'un halkı, esnafı,/ satıcısı ve benzerleridir. Nedim'in şiiri, ifade tarzı ve cümle yapısı itibariyle de halk şiirine yaklaşır. Onun:

Serimde gene bir dağ-ı heves bağrımda başım var

diye şiire girişinde ne kadar çok Yunus kokusu vardır. Nedim klâsik şiir mazmunlarından tamamiyle kurtulamamakla beraber, onların içine "vahşî şahin,, gibi halk şiirinin motiflerini eklemekten de çekinmemiştir.

Bunların neticesi: Nedim'in şiirleriyle halk edebiyatı mahsulleri arasında nisbî bir yakınlaşma meydana gelmiştir. O kadar ki Gevherinin beytiyle Nedim'inkini birbirinden ayırmak güçleşir:

Güzellikte tazelikte terlikte
Kuğusun a nazlım kuğusun kuğu
Gevheri

Seni kim görüp olmadı müptelâ
Belâsın a zalim belâsın belâ
Nedim

Bu yakınlaşmayı Nedim'in her hangi bir halk (devamı 3 üncü sayfada).

KAŞINTI

"Züğürt olup düşünmekten"
Uyuz olup kaşınmak iyidir" derler.
Hem düşünmek
hem kaşınmak oldu nasibi.
Bazan memleketinde de kaşınırdı.
"Tatlı ağrı" derlerdi böylesine,
adı kötü yoksa meretin.
Öbür kaşıntılar da bulunur, olduğu kadar.
Lâkin bunun
uyku arasında sarar alevi,
Beyni tutuşur adamın.
Sabretmek elde değil.
Ne yapsın
sayıklarken de kaşınır
ve küfreder
bizim
Viranşehi'rli Yasin

İbrahim GÖKTÜRK

NERDESİN

Böylece yıllar geçer aradan,
Değişir derdimi söyliyen şarkı..
Bugün "O, yar-ı bivefadan"
Bana düşünmek kaldı.

Kim bilir şimdi nerdesin?
Hangi evin kapısından içeri girer,
Hangi sokaklardan geçer,
Yabancılık çekmezsin?

Şimdi, şimdi nerdesin
Düz beyazlar giyinmiş,
Yahut simsiyah?

İster misin buluşalım, eskisi gibi.
Varsın halimiz telâşlı olsun,
Mevsim icabı.
Fakat yine ayrılıyoruz, yine.
Senin evin var ,ayrı.

Mehmet İĞNEBEKÇİ

GURBET

Yedi yıldır katlanırım gurbet kahrına
Sıla derdi, gönül derdi hayli yamandır.
Bir gün olsun gidemedim vatandan yana
Beni yara götürecek yollar virandır.

Deyiverem gurbet eli üç beş sözünen
Günler geçmez sarı telli kırık sazınan
Ak kuğulu göller perim perim perişan
Mor sünbüllü dağlar duman dumandır.

Düğün olur, bayram gelir, davul çalınmaz
Halay çekip kızlar, döne döne salınmaz
Hasret denir... çekmeyince bir kez, bilinmez
Her şey bana Sunam kokar nice zamandır.

İbrahim GÖKBAKAR

Meselelerimiz :

Vurguna ve Vurguncuya Dair

İkinci dünya harbi başlıyalıberi, Türkiye'yi tifüs mikrobundan daha beter bir kurt kemirip durmaktadır.* Vurguncu diye adlandırdığımız bu kurt; teşhir edildi aldırmadı, mahkemeye verildi aldırmadı, dükânının mühürlü kepengine yafta yapıştırıldı aldırmadı, hapse tıkıldı aldırmadı, idamla korkutuldu yine aldırmadı. Millî Korunma mahkemelerinin gazetelerde ilân edilen kararları gösteriyor ki, o yine bildiğini okumaktadır. Memleketimiz için bir yüzkarası bir tehlike olmakta devam etmektedir. Hattâ gemi azıya alarak, gizliden gizliye karaborsacılık yapmak için şirket kuracak kadar küstahlaşmaktadır.

Kendi kazançları ve bir türlü doymak bilmeyen hırsları uğruna memlekette bir yokluk, bir kıtlık havası yaratanların; iktisadî hayatımızı yüzde beşyüz kârlı bir av yeri, bir kumar yeri haline getirenlerin birer vatan haini olduklarında artık hiç bir şüphe kalmamıştır. Ekmeği, eti, gazı, elbiseyi, hasılı bir insan için, bir memleket için, lâzım olan herşeyi keyfinin çektiği gibi istif eden, fiyatlandıran, çürütenlerin ve dolayısiyle halkı sıkıntı içinde bırakanların alnına vatan haini sözünden daha iyi bir damga vurulabilir mi bilmem?

Türk halkının vurgunculuk yüzünden çektiği sıkıntı ve vurguncuya karşı beslediği kin her gün biraz daha ateşlenmektedir. Hükümet merkezindeki yüksek ,dereceli bir memurdan en uzak köydeki bir çiftçiye kadar hemen herkes, bu gözünü hırs bürümüş doymak bilmez böceklerin zehirli dişlerini sırtında hissetmektedir. Bakın, daha 1941 yılında, halk şairi Elbistanlı Ahmet Çıtak, ÜLKÜ dergisinde çıkan, Halk ve Tüccar başlıklı şiirinde neler söylüyor:

Bu sene dünyanın hali değişti,
Arada işi boyar tüccarlar.
Tahammül cevheri sona erişti,
Milleti mihnete koyar tüccarlar.

Türkiyenin her tarafı mal dolsa,
Gittikçe artıyor nekadar gelse.
Bulutun altında fısıltı olsa,
Yıldırımla anlar ,duyar tüccarlar.

Pazenleri üç yüz kırka satmışlar,
Hatıl mıhın dört liraya tartmışlar,
Kanaatın kapısını örtmüşler,
Merhamete ateş koyar tüccarlar

Tarih bin dokuz yüz kırk biri buldu,
Arama, düşmana ne lüzum kaldı.
Eşkiyalık dağdan pazara geldi?
Paşaları bile soyar tüccarlar.

İşe yarayan binde birisi,
Milletin kanını emer gerisi,
Hangisine varsak dünya harisi
Her tarafta hep bir ayar tüccarlar.

Bir halk şairi ancak bu kadar yazabilir. Onun elinden bundan başka bir şey gelmez. Halbuki vurguncu, öyle şiirle, hikâye ile sarsılıp gevşeyecek kadar ne duygulu ne de zayıftır. Onu yoketmek ,kökünü kazımak için elele vermek, milletçe gereken tedbir ve vasıtaları harekete geçirmek lâzımdır. "Acı ile hatırlamalıyız ki, milletin iaşe işlerini tanzim etmek yolunda cumhuriyet hükümetlerinin sarfettikleri gayretlere, iki senedenberi, cemiyetimiz tarafından hiç yardım edilmemiştir." diyen İnönü'nün bu acı sözlerini cevapsız bırakmamak lâzımdır.

O İnönü ki; Türkiye Büyük Millet Meclisinin altıncı intihap devresinin dördüncü içtima yılını açış nutkunda vurguncular için yukarıya aldığımız cümleden sonra, şunları söylemişti "Bulanık zamanı, bir daha ele geçmez fırsat sayan eski batakçı çiftlik ağası, ve elinden gelse teneffüs ettiğimiz havayı ticaret metaı yapmaya yeltenen gözü doymaz vurguncu tüccar..." Ve bu dâvanın üzerinde. büyük bir ehemmiyetle durarak şu direktifleri vermiştir: "Ticaretin ve iktisadî faaliyetlerin serbestliğini bahane ederek milleti soymak hakkını hiç kimseye, hiç bir zümreye tanımamalıyız."

O İnönü ki; 1942 yılının 19 mayıs bayramında gençliğe şu öğütlerde bulunmuştu: "Vatanın geniş zamanlarını ve dar zamanlarını yalnız kendi haksız zenginlikleri için marifet fırsatı bilen soysuzlara nefretle, iğrenme ile bakınız. Muhakak biliniz ki, kötü fırsat düşkünlerinin ve kötü ahlâk örneklerinin yalancı mumları, umduklarından çok kısa bir zaman tütebilecektir."

Harp sonrasının yaklaşmasına rağmen, vurguncu o muhteşem arabasından ineceğe benzemiyor. Aynı hırs ve iştiha ile ortalıkta at oynatıyor. Sulh günlerimizi bile zehir zenberek etmeye yeltenen bu azgın, bu kudurgan

Edebiyat ve Halk

(1 den devam)

da edebiyatta halk anlayışı siyasî dâvalarla karışmış, propaganda edebiyatı ile karıştırılmış ve yayımlanan eserlerir bir kısmı zümre ve işçi bölgeleri edebiyatı, bir kısmı gürültü, kavga ve hınç edebiyatı halîni almıştır. Fransa'da "Jean Richard Bloch "İnsaniyet ve Sanatın Tekniği" adlı bir dergi kurarak şöyle bağırmaktaydı.

"Artık sanat diye bir şey yoktur. Çünkü içinde bulunduğumuz diyarda iman yoktur. Yeni bir iman doğduktan sonradır ki yeni bir sanat boşanacaktır."

Edebiyatta halka inmek arzusu bir çok memleketlerde tantanalı ve gürültülü bir halkçılık şeklinde beliregelir - ken Rus edebiyatında yıllarca önce başlayan anlayış ve duygu hâlâ gözleri alacak bir parıldayışla devam edegelmekteydi. Çünkü çok daha önceden Dostoyevski sanatçı kardeşlerine de duyurarak "Bir yazıcının hatıra defterinde diyordu ki:

"Siz mujikleri kendi katınıza yükseltmeğe çalışınız, bu, halka iniyorum diye yapılan bayağılaşma komedilerinden daha makul bir şey olur."

Nitekim Rus edebiyatı halka indi ve halka inmenin ne demek olduğunu gözlerimizle görür, ellerimizle tutar gibi son devrin büyük Rus ediple - rinden öğrenmiş olduk. Çünkü onların eserleri mayasını halktan almıştı. Çünkü onlar halkın ayağına sanatı değil sanatçıyı koşturmuşlardı. Gerek Rus edebiyatında, gerek Fransız realistlerinde halk duygusu bugün bir büyük merhamet ateşiyle kaynaşmış bulunmadadır. Artık bu merhametten, İsa'nın bir başka dünyadan kazanç elde etmeye dayanan celimsiz merhameti de anlaşılmıyor.

Türk edebiyatında bir küçük esirenin, bir hizmetçi kı - zın peşinde bütün şefkatini seferber eden Sezai Beyin "Sergüzeşt" i "Aşk Memnu" da, bir kaç yaprak içinde titrek bir ışık gibi yanıp duran zavallı Beşir, "Sinekli Bakkal" daki cüce Rakım, Pembe, Karagözcü Tevfik, künyelerine, rütbe ve sınıflarına bakılmadan "Yaban" ı dolduran halk çocukları, 'Kuyucaklı 'Yusuf" daki bütün Kuyucak sakinleri, edebi - yatımızda, halka inmekten anlaşılan öz mânayı bize duyurmadadırlar. Gerçekten merhamet duygusu ve halk sevgisi son yılların hikâyelerini dol - durmadadır. Fakat piyasada halk romanları diye anılan bir sürü aşağılık kitapları hatır - lamamak elde mi? Hâlâ ek - mek ve lütüf bulan şu his ve fikir sömürücüsü roman tüccarlığı, halkı terbiye etmek maksadiyle yazılan temiz popüler eserlerle bir tezat teşkil etmededir. Bir zamanlar Ercüment Ekrem, Osman Cemal Kaygılı ve Nizamettin Nazif'in yapmak istediği bu iş ne yazık ki, hâlâ sahibini ve ülkücüsünü beklemektedir.

Sanatçıları halkın seviyesinde yazmaya zorlamak mümkün olmamış bulunmasına ve müspet bir netice vermemesine rağmen artık küçük bir seçkinler zümresinin renkli hayatı üzerinde kör değneği beller gibi dönüp durmada da bir mâna kalmamıştır. Bugün, şahsî acılarını en güzel bir ifade ile önümüze seren edebiyatçıya soruluyor: "Bu acı ne kadar lüzumsuz ve ne kadar insanca olmaktan uzaktır." ve dar bir çevrenin saadeti mi dile getirilmiş - tir, bu saadet o çevrenin dışındakilere bir şey söylemiyor mu? "Bu ne kalpsiz ve yüreksiz bir saadet olur?" deniliyor. Gerçi pek çok estetikçiler her meslekteki, her tabakadaki insanın hamuruna ayni mayanın katılmış olduğunu söylerler. Fakat mesele Paul Hazar'ın dediği gibi "biraz da mayadan çok teknededir."

Öyleyse asıl kaynak olarak sanatçının dudakları bu yedi rekli halk dünyasına değmelidir. Türk edebiyatında, göğsünü halka yaslamış fakat kalemini bayağılığın sınır çizgisine yaklaştırmadan en büyük bir hürlük içinde kullanmasını bilmiş sanatçılara, edebiyatçılara ne kadar ihtiyaç vardır. Ay - dınları asırlardan beri halk çocuklarından ayıran uçurumu kapatmanın bir yolu da halka inerek onu bütün aydınlara tanıtabilmektir. Bu hal, bizi daha sonsuz zevkler ülkesine götürecek, nice zamanlardır halka kapalı kalan vicdanlarımızı en helal sularla yıkayacaktır.

Halk yığınları.. onlar sevdaya bile daha asîl, daha yeni renkler katacaklar, gönle taptaze ışıklarla dolacak, sanata şan olacaklardır.

Şu aksakallı ihtiyar komşu, şu ölene kadar muntazam bir saat gibi işliyerek her gün yoğurt satmaya mahkûm satıcı, şu sefalettinden ölse de sır vermek istemeyen yoksul ay - dın, şu her vatan sözünü duyuşta ağlamaklı olan iyi insan Ali Çavuş, hayatı pencere gerisinde temaşa eden küçük halk tabakası kızları, kahramanlıkları dünyaya gelmeden başlayan yalancı pehlivan, komik hatip, şu dindar çapkın, şu öteki, şu beriki...

Halkın baha biçilmez ir - fanlı cocukları olan ve edebiyatımızda bir değer olmaya başlayan genç arkadaşlarım öyle sanırım ki artık onlara demet demet güller atacaksınız. Çünkü onları anlatmanın zamanı geçmiş değildir. Çünkü analar, evlâtlarından gördükleri bir günlük sevimli hareket karşısında bütün eski ih - malleri hoş görmesini bilmiş - lerdir.

---

hayvanı, yukardaki direktifin ışığı altında, gemle - yip dizginlemek, halkın adil mahkemesi önünde diz çöktürmek, ona lâyık olduğu cezayı vermek zamanı gelmiştir. Geçen her gün vurguncunun ekmeğine yağ sürmemeli, tersine onun çanına ot tıkamalıdır. Bu yılanın başı muhakkak ezilmelidir.

ANT

Hikâye :

PASO

Mümtaz GÖKTÜRK

— Halden anlar insan başkadır, birader. Hani sen de olmasan, şu karanlık kahve köşesinde sıkıntıdan patlıyacaktım. Burada vakit geçirmek için geniş gönüllü, vurdum duymaz olmak lâzım. Bak şu herife.. Tam anasının gözü. Sigarasını nasıl da keyifle tüttürüyor. Sanki dünyayı o yaratmış.. İşte, oldumu öyle olmalı: Dünyaya metelik verme; senden bahtiyarı olmaz. Ama bizde o yürek nerede...

Ha ,ne diyordum?.. Şehirdeki ev buhranını bilirsin. Aylarca ev aradık. Hattâ ben, ihtiyar halimle, kapı kapı dolaştım. Yok, birader. Birkaç tane varsa da, herifler analarının nikâhını istiyorlar. Hava parası imiş, peşin kira imiş... Pılıyı pırtıyı satsan, kendini mezada koysan, gene de o kadar parayı bulamazsın.

Neyse, o da ayrı mesele. Uzatmıyayım efendim. Araya taraya, şehre trenle yarım saat mesafedeki bir banliyöde ev bulup kafamızı soktuk. İş bu kadarla kalsaydı gene iyiydi. Konu komşu, trenle gidip gelmek için bir paso almamı tavsiye ettiler. Eh, ben de onlara uyup bir paso almıya karar verdim.

Ama, bir daha girdisini çıktısını öğrenmeden bir işe burnumu sokarsam iki olsun. Tövbeler tövbesi..

Hemen o gün istasyon binasına gittim. Müdür odasının kapısı açıktı. Paso her halde gişeden verilmez; buradan almalı. mülâhazasiyle içeri girdim. Asık suratlı müdür — birader, ben yüksekçe bir memurun suratını bu kadar müşahhas ve tam olarak hiç görmemiştim — ters ters bana bakarak sordu:

"Ne istiyorsun?"

Şaşırdım. Acaba bir yerden tanışıklığımız mı vardı da, bana "sen" diye hitap ediyordu? Ama herifin yüzünü daha yeni görüyordum. Nihayet, bu vaziyette uzun uzun düşünmek doğru olmıyacağı için "muhakkak çocukken aynı mahallede, ebemin taka tukasına, deyip taş fırlatmışızdır,, diyerek — onun kadar serbest — cevap verdim:

"Paso al...."

Bağırarak sözümü kesti:

"Ne...- Beyim daha öğrenemediniz mi? Bu oda şahsa mahsustur, umuma değil. Gişeye müracaat edin."

"Hani ben zannediyordum ki...."

"Zannediyordunuz ki... Yahu, burada beş dakika rahat etmeye imkân yok. Rica ederim, gişeye gidin."

Süklüm püklüm kapıdan çıktım. Merdivenleri inerek — nasıl indiğimi sen sor — gişeye gittim. Oradaki memuru görünce içim ferahladı. Bu, daha bıyıkları yeni terleyen bir delikanlı idi. Yüzünde, bazı insanlara — ki o anda onların arasında ben de vardım — tahakküm etmenin verdiği gurur olmakla beraber, gene de mülâyim bir tabiatı olduğu anlaşılıyordu.

Sesime yaşıma has bir ton vermeye çalışarak:

"Oğlum, bir paso almak istiyorum," dedim.

"Biraz bekleyin bayım," diye cevap verdi. Şurada "— lûgat parçaladığından memnun—". Müdüriyete Vekâlet vasıtasiyle arzedilen baz müstacel evrak var. Onları gözden geçiriyorum. Şimdi biter."

Uzun boylu sigara içmem. Fakat gişenin önünde — geçmiş gün unutmuşum — üç mü dört mü sigara söndürdüm. Nihayet müstacel evrakları mütalea buyuran memur beyin gönlü oldu. Delikten başını uzatarak sordu:

"Paso istiyordunuz değil mi?"

"Evet oğlum?"

"İkinci mevki mi?"

"Evet oğlum."

Yerinden kalkıp küçük odasının içinde dolaşmaya başla - dı. Dolapları, çekmeceleri açıyor, arada sırada ıslık çalarak pencereden dışarı bakıyordu.

Bir sigara daha içtim. İkincisini yakarken, aradaki ufak pencereye geldi:

"Beyim, maalesef ikinci mevki pasomuz kalmamış. Şimdi getirtmek de mümkün değil. Siz merkez garına kadar gidin. Oradan da verirler.,,

Talihimden son tren de gitmişti. Çaresiz eve döndüm. Ertesi günü ilk trenle şehir istasyonuna gittim. Mermerle kaplı muazzam gişelerden birine yaklaştım. Banliyödeki hali gördükten sonra, buraya gelmekteki cesaret ve heyecanımı tasavvur et.

Memurda — şehirdeki umumi hayata uygun — bir çabukluk vardı. İsteğimi öğrenince hemen sordu:

"Peki beyim, yalnız evrakınız tamam mı?"

Evrak!..

"Ne evrakı oğlum?,,

"Bir resim, otuz bir kuruşluk pul, oturduğunuz banliyö istasyon müdürlüğünden bize hitap eden bir vesika.."

O gün ancak vesikayı çıkarabildim. Evin ihtiyaçları bana pasoyu unutturdu. Akşamleyin de bizim refika hastalandı, Doktordu, ilâçtı, hastayı ziyarete gelen ve — eksik olmasınlar — her cümlenin sonunda "geçmiş olsun!.,, diyen komşularla konuşmaktı derken haftayı geçirdik.

Pazartesi günü, altı sene evvel tekaüt cüzdanı yaptırırken çektirdiğim on sekiz fotoğraftan kalan bir fotoğrafla vesikayı cüzdanıma koyup Merkez İstasyonuna gittim.

Memur bir yüzüme, bir de elimde tuttuklarıma baktı:

"Emriniz?"

"Paso alacaktım!"

Vesikayla fotoğrafı aldı. Sandalyesini altına çekti. Önündeki çekmeceden yeşil bir defter çıkardı. Dolma kalemini açarken birden hatırladı:

"Pul?"

"Ha.. Unutmuşum oğlum. İhtiyarlık; affedersin. Hemen alıvereyim. Burada bulunur mu?"

"Postahaneye bakın."

Ona buna sorarak postahaneyi buldum. Ama saat on iki olduğu için kapanmıştı. Açılıncaya kadar, ayak üzerinde bekledim. Bu arada da sigara paketini tamamladık. Neyse kapı açıldı. Pulu alıp nefes nefese gişeye koştum. Memur — Allahtan iyi bir çocuktu — bir şey söylemeden pulları aldı ve sandalyesine gömüldü. Beş dakika, on dakika geçti. Nihayet yeşil paso, sigara dumanlarından sararmış, uzun tırnaklı iki parmak arasında — zümrüd-ü anka kuşu gibi kırıta kırıta — uzandı.

Şimdi birader, paso cebimde. Ama, Noterden söz aldım. Vakti gelsin, gidip pasonun bir suretini çıkartacağım. Aslını da camlatıp bizim evin baş köşesine asacağım.

Nedimde Halk Edebiyatının İzleri

şairinden doğrudan doğruya müteessir olduğuna yormak belki doğru olmaz. Fakat:

Behey bimürüvvet behey bivefa
Benim gibi âşık bulunmaz sana

diyen Nedim'in, halk şiirini çok iyi bildiği ve içinde yaşadığı halk kitlesinin gönlünden ve dilinden pek çok şeyler aldığı muhakkaktır.

Nedim'de hak tabirleri:

Tabirlerin yanındaki rakamların ilki; Nedim Divanının Halil Nihat tabındaki sayfa numaraları, ikincisi satır numaralarıdır:

Selâmet yakası (20, 6), Yan vermek (21, 22) Bildiğini elden koymamak (23, 17) Kulak tutmak (117, 15) ikinci defa 32, 20) Belâsını bulmak (34, 11) Aydın ay belli hesap (36, 13), Yerli yerinde (33, 16), Yahşiye yaman vermek (23, 16), Ciğer pâresi (117, 13), El vermek (171, 8), Kan oturmak (171, 18), Yüz aklığı (178, 18), Tepeden tırnağa dek (180, 3) Çemenli çehizli (137, 18), Çıkış vermek (136, 19) Cana can olmak (136, 8), Başı hoş olmak (135, 16), Eyi gün dostu (135, 11), Çekip çevirmek (134, 22), Kırıp geçirmek (133, 5), Gömgök kesilmek (41, 1), Eli düşmek (41, 4), Kenar çizmek (41, 10), Kılıç gibi esmek (41, 11), Çakır keyf (41, 18), Sakır sakır titremek (41,18), Kapağı atmak (41, 20), Hayra alâmet (44, 14), Meydan almak (40, 11), İki desti kanda (150, 1), Baş üzre yeri olmak (145, 15), Akıldan nişan kalmamak (185,16), Yüreği oynamak (185, 11), El çekmek (185, 15), Gönlü su gibi akmak (195,5), Cana ateş bırakmak (197, 2), Kurban olmak (198, 4),

İnönü ve Gençlik

(Birden devam)

rik etmiye çalışıyoruz. Sizin hayatınızın sıhhatli ve neşeli geçmesi için, bizim çok göreceğimiz fedakârlık yoktur. Sizden ahlâklı, çalışkan, ümitli ve kuvvetli olmanızı isteriz. Kâinat içinde bir zerre olan bu yeryüzünde, tabiatın en mükemmel nümunesi olan insanlar, bugün birbirlerini öldürmekle meşguldürler. İnsanlığa hayret veren bu manzara karşısında gelecek nesillerimizin daha kudretli ve hazırlıklı yetişmesi, başlıca düşüncemiz olmalıdır. Size her zaman iyi ahlâklı olmayı, insan meziyetlerinin başında gösterdim. Harp facialarının, milletlerin ahlâkı üzerinde acıklı yıkıntılarının her gün arttığını görüyoruz. Harp belâlarından olan darlık ve pahalılık, vücutlar üzerinde olduğundan ziyade ahlâk üzerinde sarsıntılarını hissettiriyor. Ümidiniz ve neşenizle, büyüklerin hırslarına durgunluk ve muhakemelerine kuvvet vereceksiniz. Şaşıranların türlü ahlâk hezeyanlarına karşı, coşarak akan bir çağlıyan gibi temiz ve şeffaf kalınız."

"Sizin kuvvetli varlığınız ve temiz ahlâkınızda, vatanın sağlam gençliğini her zaman söylemiş olan Büyük Atatürk'ün şanlı adını candan saygı ve sevgi duygularınızla göklere yükseltiniz."

Türk milletine tarihî bir gün yaşatan büyük hitabeden bazı parçalar:

'Sizler, bizim bütün ümitlerimizi taşıyorsunuz. Geleceğin yeni meselelerini siz halledeceksiniz. Kendinize güveninizin sağlam, temelli olmasını isteriz. Bugünkü hazırlanmanızın tam ve mükemmel olmasını özlüyoruz. Vatana hizmet aşkı, ülkünüzün başındadır. İleri insan, ileri millet ve yüksek insan cemiyeti, bütün çalışmalarınızda hedef olarak gözünüzün önünde durmalıdır. Kudretli, vatansever bir nesil olarak Türk Milletini omuzlarınızda taşıyacaksınız."

"Aziz Vatandaşlarım!

Cumhuriyet, memleketin içerdeki yaşayışında ve dışarı ile münasebetlerinde açık ve dürüst hatlarla ülküsünü tayin etmiştir. Vatandaşlarımızın ve yeni yetişen nesillerimizin yüreklerini aşk ile dolduracak prensipler, temel olarak alınmıştır. Devletimizin hüviyetini teşkil eden esas vasıflar, uzun felâket asırlarının tecrübe mahsulü ve gelecek asırların en feyizli gelişme prensibi olarak bulunmuştur. Milliyetçi Türkiye, Anayasa'nın tarif ettiki Türk vatandaşına, vatansever bir Türk milliyetçisi olmanın bütün imkânlarını vermiştir. Devletimiz, millî bir devlettir. Bütün milletlerle iyi ve samimi münasebetler beslemek isteyen, millî menfaatler ve millî ülküler üzerinde kurulmuş bir müessesedir. Kendi içinde yapıcı, iyi niyet sahibi bütün vatandaşları birleştirici, uzlaştırıcı ve kaynaştırıcı bir zihniyettir. Azlık diye tanınmış olan vatandaslar, Her Türk vatandaşı gibi, kanunun bütün himayesine ve bütün vatandaş haklarına sahiptirler. Bundan başka Türk kültürü içinde yetişerek Türk milliyetçisi olmak isteyen her vatandaş için imkân kapıları açıktır."

"Yarım asırdanberi birbiriyle zararlı bir surette uğraşmış olan politika akımlarından uzak ve temiz zihniyette kalmak istiyoruz. Bu gayretimiz, zararlı bir şuşma derecesine varmamalıdır ve varmıyacaktır. Çünkü, nekadar kuvvetli olursa olsun, Cumhuriyet prensiplerimiz aleyhine sistematik, sebatlı bir politika mekanizması kurulur, ve bu düzen hiç karşılık görmeden işlerse az veya çok zaman sonra en kuvvetli temelleri yerinden aynatabilir. Tabiat kanunları dışında hayallere kapılamayız. Son zamanların olayları, bize, karşı koyma ve insafsız saldırmalara karşı uğraşma vazifelerini yeniden hatırlatmıştır.

Türk Milliyetçisiyiz, fakat memleketimizde ırkçılık prensibinin düşmanıyız. Memleketimizde politika garezleri için uydurulan ırkçılık önderlerinin çok acıklı faciaları, hâtıralarımızda canlıdır."

"Türk milliyetçiliği içinde vatan çocuklarının temiz âlâkalı ve vatan fikirli olarak birbirine dayanan sağlam bir millet olması, erişilmez ve yanlış bir hayal değildir. Bunun doğru bir fikir ve erişilir bir hedef olduğunu, elle tutulur ve gözle görülür neticeleriyle tamamiyle anlıyoruz. Şimdi insaf ediniz; Türk vatandaşı yetiştirmek için bütün iyi şartları özünde toplamış olan bu feyizli yolu bırakır da ırkçıların milleti binbir parçaya ayıracak fesatlı ve nifaklı zehirlerine cemiyeti kaptırır mıyız?

Turancılık fikri, yine son zamanların zararlı ve hastalıklı gösterisidir. Bu bakımdan Cumhuriyeti iyi anlamak lâzımdır."

"Dünya olaylarının bugünkü durumunda Türkiye'nin ırkçı ve Turancı olması lâzımgeldiğini iddia edenler hangi millete faydalı, kimlerin maksadına yararlıdırlar? Türk Milletine yalnız belâ ve felâket getirecek olan bu fikirleri yürütmek istiyenlerin Türk Milletine hiçbir hizmetleri olamıyacağı muhakkaktır. Bu hareketlerden yalnız yabancılar faydalanabilirler. Fesatçılar, yabancılara bilerek mi hizmet ediyorlar? Yabancılar fesatçıları idare edecek kadar yakından münasebette midirler? Bunları hüküm olarak kestirmek bugün mümkün değildir. Ama yabancıya hizmet kastı ve yabancının yakın ilişiği hiçbir zaman meydana çıkmasa dahi hareketlerin, Türk milletine, Türk vatanına zararlı olması ve bunlardan yalnız yabancıların faydalanmış olması, söz götürmez bir hakikattir.

Vatandaşlarım!

Emin olabilirsiniz ki, vatanımızı bu yeni fesatlara karşı da kudretle müdafaa edeceğiz."

(19 Mayıs 1944)

Sanatçı

(1 den devam)

kitçinin ambarındaki kumaş iki cinstir: beğendim, beğenmedim kumaşı. Dostlara her ikisinden de sermayesine verilir. Diğerleri için pazarlık serbesttir!.

Az kaldı Moda'yı unutuyorduk! Moda tenkitçinin baş belâsıdır. Adamı sözünde durmaz eder, yalancı eder, kararsız ve şaşkın eder.. En sonunda da mahcup eder.

Sanatçı kusuruna bakılmaz bir kimse değildir. Passion'lariyle vicdanı arasında sürüp giden mücadelede herhalde vicdanı galip gelmelidir. Ama diyeceksiniz ki, vicdan herkeste bir örnek olamaz. Doğru, lâkin biz gerçek sanatcıya hakikatın ve adaletin teklif ettiği has bir vicdanı lâyık görüyoruz. Ve inanıyoruz ki, ancak böyle bir vicdanın kontrolü altında büyük eserler doğar. Zira bataklık yerden memba suyu çıktığı görülmüş müdür?

Kendisinde insan - üstü vasıflar vehmeden sanatcı tabiî olarak etrafını küçük görür. Hele kazara - olur ya! - eserlerinin, dipsiz bir kuyuya atılan taşlar gibi ses vermeden kaybolup gittiklerini de görürse, artık iyiden iyiye kabuğuna çekilir ve bir salyangoz hayatının ürkek karanlığında çilesini doldurur.

Böyleleri halk tarafından anlaşılamamaktan mustariptirler. Fakat kabahatı aslâ kendilerine yakıstıramazlar .Kabahat, onu anlamak zahmetine girişmeyen "tembel ve geri halkın" hissesine düşer.

Dostların bol keseden alkışları ve düşmanların hasedi sanatçıyı şımartan sebeplerin başında gelir. Ve nasatcı bir defa şımardı mı, artık ayakları yerden kesilir, dizgin tutmaz olur. Bu ise şu hazin neticeyi hazırlar: Sanatçının kayboluşunu.

Şımarıklık hafifliktir. Kendini bilmezliğin iki karış aşağısıdır. Yarı mesuliyeti şımartanlara düşer Fakat en tehlikeli olanı, iki karışın ötesi, yani gururdur. Çünkü tohumları ruhun derinliklerinde saklı olduğu için önceleri kendini pek hissettirmez. Zaaflar kemikleşmiye başladı mı gurur da yavaş yavaş gelişir ve zamanla kalınlaşacak olan örgüsünü ruhun etrafına örmeye başlar.

Şu halde çekinmeden, gurur sanatcının bir numaralı düşmanıdır diyebiliriz.

Kitaplar

İrlanda Tiyatrosu

Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi doçentlerinden *Saffet Korkut* tarafından hazırlanan bu kitap iki kısımdır. Birinci kısımda İrlanda tiyatrosunu kuranlarla bu tiyatronun gelişme istikametleri hakkında bilgi verilmekte, ikinci kısımda ise, bu tiyatrodan örnek metinler bulunmaktadır. Yazıcı önsözünde. İrlanda tiyatrosunun bizimkine benzer bir seyir tâkibettiğini fakat sonra birdenbire inkişaf ettiğini işaret ederken tiyatronun İrlanda'daki rölünü şöyle belirtiyor: "İrlanda'nın bir taraftan emperyalistler elinden vatanlarını ve istiklâllerini kurtarmaya çalışırken tiyatronun, millî varlığı kurmakta, hâkim kuvvetlere karşı halk birliğini sağlamakta en önemli bir vasıta olarak kullanılmış olmasını da dikkate değer bulurum.,,

Bu mühim eseri, fikir ve sanat meseleleriyle uğraşan herkese salık veririz. Fiyatı 125 kuruştur. Ankara kitapçılarında satılmaktadır. ANT vasıtasile de elde edilebilir.

Avuç

Avni Dökmeci, şiirler, Nizam Payzın Kitabevi, Ankara 1944 F. 60 Krş.

İlk şiir kitabını yayımlıyan A. Dökmeci'nin önemli bir eksikliğini söyliyelim: Müsbet bir fikir mekanizmasına, ve gerçek sanat anlayışına henüz tanış olamaması. Bu noksanlık kitabında yer yer kendini hissettiriyor. Fatalizme meyilli *Avuç* adlı ilk şiirini, *Saadette* de tam idealist bir dünya görüşü tamamlıyor. Diğer yanda birinci ikinci *mektuplar*'da *Hayat*'ta *Gurbet*'te realizme yakınlaşıyor. Hece ile yazılan *Kara Hasan* zayıf bir nazım tekniğiyle yazılan *Birisine* ve aruza özentili *Bağdaşamıyan fikirler*, Dökmeci'nin henüz bir hercümerç içinde bulunduğunu gösterir.

Köyün Dulları

Neriman Hikmet'in *Köyün Dulları* romanı, az çok muvaffak olmuş bir deneme ve faydalı bir eserdir.

Roman, sahtekâr bir kasabalının suikastına uğramış Elif'in işkenceli ömrünün hikâyesidir. Bu hikâye köyün başka dulları ve tipleri ile de süslenmiş. Köyü ve köylüyü çok iyi tanıdığı ve hattâ köylü olduğu romanından anlaşılan yazıcı realiyeti gayet güzel aksettiriyor. Yalnız iki şey dikkati cekmektedir: Biricisi; köye ait unsurlar bol bol verilmiş ve fakat bunlar bir seçmeye tâbi tutulmamış, daha ihatalı ve kesif bir sentez yapılmamıştır. İkincisi; kahramanların mahalli şive ile konuşmasına fazla ehemiyet verilmiş.

ANT: İmtiyaz Sahibi : Hakkı Eigeç, Neşriyat Müdürü : Ülviye Uysal, Altı aylığı 100, yıllığı 200 krş. Adres : Posta kutusu 420 - Ankara
Basıldığı Yer : Biricik Basımevi Ankara